

MORGENDIENST

zondag 2 september 2018, 15^e zondag na Pinksteren

Grote Kerk, Wildervank

voorganger: ds. Marien Grashoff

Zingen voor de dienst : Lied 868: 1, 2

Welkom

DIENST VAN VOORBEREIDING

Aanvangslied : Psalm 34: 1

Moment van stilte

Groet

Gebed voor de wereld¹

O God,
leid ons van dood naar leven,
van valsheid naar waarheid;
leid ons van wanhoop naar hoop,
van vrees naar vertrouwen;
leid ons van haat naar liefde,
van oorlog naar vrede;
laat vrede ons hart vervullen,
onze wereld, ons heelal.
Zo bidden wij
door Christus, onze Heer.
Amen.

Bemoediging²

De aarde is van God,
DE WERELD EN WIE HAAR BEWONEN.

[Psalm 24,1]

Zie hoe goed het is, en kostbaar,
ALS MENSEN WERKELIJK SAMENWONEN.

[Psalm 133,1]

Goedheid en trouw ontmoeten elkaar,
GERECHTIGHEID EN VREDE GAAN HAND IN HAND.

[Psalm 85,11]

Al zouden de leerlingen van de Heer ook zwijgen,
DAN ZULLEN DE STENEN NOG ROEPEN.

[Lukas 19,40]

Heer, open mijn lippen;
MIJN MOND ZAL ZINGEN VAN UW EER!

[Psalm 51,17]

Glorialied : Psalm 34: 8, 9

DIENST VAN HET WOORD

¹ Morgengebed voor maandag; *Iona Abbey Worship Book* (2001) p19.

² Ontleend aan het dagelijks morgengebed op Iona; *Iona Abbey Worship Book* (2017), p63.

Gebed van de zondag

Ruimte voor de kinderen

Lezing uit het Oude Testament : Zacharia 8,4-8.20-23³

Zingen : *Lied* 770: 1, 2, 4

Lezing uit het Nieuwe Testament : Markus 8,22-26⁴

Acclamatie

Voor uw Woord in de Schriften,
voor uw Woord in ons midden,
voor uw Woord in ons hart,
DANKEN WIJ U, O GOD.

Zingen : *Lied* 839: 1, 3

Preek

Hoe kijken we naar anderen en naar de wereld – en *wat* zien we dan? Daarover gaat het vanmorgen.

Doorgaans vertrouwen wij vanzelfsprekend op onze ogen. Die kunnen wat ouder zijn en minder worden, maar wat we zien, daarvan zijn we toch tamelijk zeker. Juist als onze ogen ons echt in de steek laten, wordt de wereld een verwarrend en bedreigend iets. Afgelopen week zat ik weer in de stoel bij de opticiën. Als zij de glaasjes even weghaalde, zag ik alleen maar wazige vormen. Maar toen eenmaal precies de goede glazen gevonden waren, kon ik ineens de opschriften aan de andere kant van de straat weer scherp zien. Dat geeft de burger moed.

Maar ook in ander opzicht vertrouwen we toch graag op onze eigen waarneming en ons eigen inzicht. ‘Hoe zie *jij* dat dan?’ wordt ons soms gevraagd. En dan willen we best vertellen hoe wij iets zien.

Toch kunnen onze ogen ons best bedriegen, ook als ze nog prima werken. Want in feite kijken wij niet met die ogen, maar met de daaraan verbonden hersencellen in ons achterhoofd. En hersenen selecteren voor ons. Los daarvan hebben onze ogen ook hun grenzen: wat razendsnel beweegt of erg klein of ver weg is, zien wij toch gemakkelijk over het hoofd.

Los daarvan wordt onze waarneming ook gestuurd door de informatie die wij krijgen, en vooral ook door de informatie die ons *niet* bereikt. Neem de discussie afgelopen weken over de inenting tegen mazelen.⁵ In Europa is het aantal gevallen verdriedubbeld en ook het aantal mensen dat eraan overlijdt. Als oorzaak daarvan geldt de gedaalde inentingsgraad. Eenvoudige conclusie (volgens allerlei mensen in de media): inenten MOET VERPLICHT worden! En de ‘foute’ ouders die daartegen zijn, laten zich misleiden door fabeltjes en complottheorieën. Erger nog: sommigen gebruiken zelfs religieuze argumenten.

Maar de informatie die hier niet bij wordt vermeld, laat een ander beeld zien. Ten opzichte van 2016 waren er inderdaad driemaal zoveel gevallen van mazelen, maar tegenover 2010 en 2011

³ [Naardense bijbel](#) (2014) – iets bewerkt.

⁴ [Naardense bijbel](#) (2014).

⁵ Ik baseer mij op een [kritische blog](#) van Tim Black, [Europese gegevens](#) van de [ECDC](#) en berichten van het [Ministerie voor VWS](#) resp. het [RIVM](#) (en [ook hier](#)).

is het ongeveer eenderde meer. Driemaal zoveel of eenderde maakt nogal verschil. En de enorme groei dit jaar blijkt voor ruim de helft op rekening van Oekraïne te staan,⁶ een land waarin door de voortslepende burgeroorlog de inenting inderdaad dramatisch is teruggelopen tot slechts 30%. Tenslotte gaat het in Nederland om een geringe daling van de inentingsgraad en in 2018 om niet meer dan enkele tientallen gevallen van mazelen, waaraan nog niemand is overleden.⁷

Maar natuurlijk zijn we allemaal, vooral ouders met jonge kinderen, bevattelijk voor woorden als 'uitbraak', 'uiterst besmettelijk' of 'dodelijke ziekte'. Dat beïnvloedt onze waarneming. En dan geldt des te urgenter die vraag: *wat zien we?*

-

Jezus geneest een blinde man bij Betsaida. Het verhaal lijkt op de genezing van de dove man in het voorafgaande.⁸ Ook hier wordt de zieke man eerst apart genomen en ook hier wil Jezus niet dat hij zich na zijn genezing meteen weer onder de mensen mengt. Maar toch gaat dit verhaal ook anders.

De genezing gaat hier in twee stappen, alsof het moeilijker is blindheid te genezen.⁹ Horen doen we al voordat we geboren worden en hoogstwaarschijnlijk is het ook een van de laatste zintuigen die uitvallen. Zien doen we pas na onze geboorte en dan kost het nog maanden voor we echt wat kunnen zien. Kijken begint inderdaad met zoiets als 'wandele bomen'.

In het Grieks zijn de werkwoorden voor 'zien' en 'weten' aan elkaar verwant. Zoals ook wij kunnen vragen naar iemands 'zienswijze' terwijl willen weten wat die persoon ergens van denkt. Zien, denken, weten – dat zijn allemaal zaken die oefening en voortdurend onderhoud vereisen.

-

Tussendoor: ook in Groningen kennen wij een verhaal over de genezing van een blinde.¹⁰ Dat is het verhaal van de blinde bard Bernlef die weer ziende werd door de handoplegging en het gebed van de heilige Liudger. Het verhaal speelt bij de vandaag verlaten wierde van Helwerd, tussen Usquert en Rottum.¹¹ En niemand minder dan onze eigen dokter uit Open Haven, Jan Boer, zette dat zelfs op rijm:¹²

⁶ Zie het staatje in [The Telegraph](#).

⁷ Een mens overlijdt trouwens niet aan mazelen, maar aan de tamelijk zeldzame complicaties daarvan, zoals hersenvlies- of longontsteking. Dat feit wordt door het ministerie een beetje weggemoffeld ([onder het kopje 'Mazelen'](#)).

⁸ [Markus 7,31-37](#).

⁹ Overigens werd ook van keizer [Vespasianus](#), wiens zoon [Titus](#) in 70 Jeruzalem en de tempel verwoestte, een soortgelijke genezing verhaald, bij een blinde man in Alexandrië. Zie Julius Schniewind, *Das Evangelium nach Markus* (Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1949) p114.

¹⁰ Met dank aan Margo Jonker en Gert van Klinken om mij hieraan te herinneren.

¹¹ Sommigen denken dat het om Holwierde ging, maar de meeste mensen houden het op Helwerd. Die tegenwoordig onbebouwde wierde ligt [tussen twee boerderijen](#).

¹² Een ballade waarvan [8 strofen zijn bewaard](#). Het verhaal van Bernlef en Liudger staat [ook hier](#). Jan Boer werkte als arts in het Veendammer verpleeghuis Open Haven, dat tegenwoordig, aanzienlijk verbouwd en uitgebreid, [Veenkade](#) heet.

*Hai zag zien wiede Wadden weer,
zien minsen dij veur God de Heer
heur roege, toaie nekken bogen.
Hai zag het mit zien aigen ogen.*

(Wat betreft die 'ruige, taaie nekken': het speelt natuurlijk op het Hoogeland...)

-

Toch zegt die blinde man in het verhaal van Markus iets merkwaardigs nadat Jezus hem voor de eerste keer heeft aangeraakt:

*'Ik bekijk de mensen,
omdat ik (ze) zie als bomen,-
die rondwandelen!'*

Waar komen die bomen nu vandaan? Wat hebben die te maken met het opnieuw kunnen zien van de man?

De genezing heeft iets van een wedergeboorte, een nieuwe schepping. Eerst kon – of wilde – de man niets meer zien en was zijn wereld gesloten. Andere mensen waren een echo van vroeger tijden geworden en alles maakte de man bang. Zoals een baby in de buik wel geluiden hoort, maar gedempt door het vruchtwater en moeders buik.¹³ Ook wie tijdelijk het licht in een oog verliest, kan de genezing ervaren als een herboren worden. En ook dan moet men opnieuw leren kijken.¹⁴

Nu kan de man weer zien, maar niet veel meer dan een pasgeboren kind. Dat kind ziet eerst enkel licht en donker, dan gaandeweg ook vormen en pas na maanden kan het goed zien. De blinde man is herboren, opnieuw geschapen als mens. Maar het kost even tijd om echt die mens te worden. Zien komt met de maanden en ook weten vergt oefening en tijd.

Maar waarom ziet hij bomen? Dat is niet echt duidelijk. Ik waag het er voorzichtig op om te wijzen naar Psalm 1.¹⁵

¹ *Zalig is de man
die niet meeinging in het beraad van bozen,
op de weg van zondaars
niet is blijven staan, ☆
op de zetel van de protsers
niet ging zitten!*

² *Nee, in het onderricht van de ENE
heeft hij behagen, diens onderricht spelt hij, ☆
de dag door en de nacht.*

P.S. Waarschijnlijk haal ik hier dingen door elkaar, want er waren twee Jan Boer's: de dokter uit Open Haven en de man uit Rottum. Beiden schreven ze in het Gronings.

¹³ Deze gedachte wordt uitgewerkt door Nico ter Linden, *Het verhaal gaat...* Deel 2: het verhaal van Marcus en het verhaal van Mattheüs (Amsterdam: Balans, 1998) p88v. Ter Linden baseert zich weer op Eugen Drewermann, *Beelden van verlossing*. Toelichtingen op het evangelie van Marcus (Zoetermeer: Meinema, 1990) p86-92.

¹⁴ Zoals collega Judith van Vooren uit Luik in een prachtige en persoonlijke (Franse) preek verwoord heeft.

¹⁵ [Naardense bijbel](#) (2014).

³ *Wezen zal hij
als een boom geplant aan beken water,
die zijn vrucht geeft op zijn tijd
en zijn blad valt niet af: ✧
al wat hij doet zal hem gelukken.*

‘Als een boom verplant naar levend water’, zo vertaalde professor Miskotte dat. God schiept hemel en aarde, volgens de rabbijnen, omwille van de Torah.¹⁶ Wie leeft uit die Bron, zal opbloeien en stevig staan als een boom bij een beek. Want de Torah leert je de werkelijkheid zien zoals die is en wordt daarmee tot *het begin van alle wijsheid*.¹⁷

De blinde man ziet wie Jezus is. Niet de dokter uit het dorp, niet de tovenaer uit het hoge noorden, maar degene die hem terugbrengt bij de Bron, bij het Woord, het Licht en het Leven. De man weet weer waar hij moet kijken. Hij leert weer zien en leven. Even verderop zal ook Petrus ineens zien wie Jezus werkelijk is: de messias.¹⁸

-

En dat verbindt ons ook met de profetie van Zacharia. De profeet ziet het al voor zich, nog voor het werkelijkheid is: de pleinen van Jeruzalem gevuld met oude mannen en vrouwen en spelende kleine kinderen. Uit verstrooiing en ballingschap zal God zijn volk redden en het terugbrengen in het land.

De woorden van Zacharia zijn geen voorspelling van historische gebeurtenissen in de 20^e eeuw, maar een visioen van hoe het zal zijn, en ook hoe het *zou moeten* zijn. Want niet alleen de Joden keren terug, ook velen uit de volkeren zullen naar Jeruzalem komen – om de God van Israël te zoeken en dus ook om uit diens Torah te leren wie hij is en wat hen te doen staat.

Zacharia is geen voorspeller. Maar als ik AD 2014 of 2015 door Jeruzalem loop en precies dit zie: ouderen en kinderen samen op de pleinen in de Joodse wijk, moslims en christenen in hun stadswijken, immigranten van oost en west, noord en zuid, bezoekers vanuit heel de wereld – dan moet ik toch denken aan dit visioen. Het *kan* dus inderdaad.

Maar de kernvraag blijft of al die mensen inderdaad komen om *de ENE, de Omschaarde, te zoeken* en vooral of zij daadwerkelijk en volhardend proberen Gods *trouw en gerechtigheid* te weerspiegelen in hun handelen. Het visioen is zichtbaar, maar in werkelijkheid blijken velen eerder ruige, taaie nekken te hebben. Er kan nog heel wat bekeerd worden.

Om dan maar cynisch het visioen weg te wuiven als fictie, als een hersenspinsel van gelovigen die de werkelijkheid niet willen zien, is puur ongeloof. Dat soort cynisme bevestigt zichzelf volautomatisch, maar het zal niemand redden.

¹⁶ ...en omwille van Israël. Zie de [uitvoerige uitleg](#) van [Rashie](#) bij [Genesis 1,1](#) – waarin hij trouwens (in de 11^e eeuw al!) meteen duidelijk maakt dat het in het scheppingsverhaal *niet* gaat om de volgorde van ontstaan van de dingen, m.a.w. de onzinnigheid van discussies over schepping of evolutie.

¹⁷ Zie [Psalm 111,10](#); [Spreuken 1,7](#) en [9,10](#).

¹⁸ [Markus 8,29](#).

Ook met de beschuldigende vinger meteen naar een van de partijen wijzen leidt tot niets. Laat de kerk alsjeblieft even een paar jaar haar grote mond houden. Daarmee zou zij politici trouwens het goede voorbeeld geven. Laat zij in plaats daarvan het profetisch visioen ernstig nemen en er alles aan doen om *zelf* trouw te zijn aan haar roeping en *zelf* gerechtigheid te doen.

-

Zien en weten liggen in elkaars verlengde. Maar *hoe* kijken we en *wat* weten we? Zelfkritiek is nodig, maar meer dan dat is het nodig om de Heer te volgen. De Heer vraagt ons wie wij denken dat hij is. Het gaat niet om het goede antwoord, maar om de goede daden, om *trouw en gerechtigheid*. Niet de daden waarvan wij denken dat een ander die moet doen, maar om dat wat wijzelf kunnen en moeten.

Laten we ons oefenen in helder zien en zuiver weten. De Bron daarvan wordt ons gewezen door twee blinde mannen: een in Betsaïda en een bij de wierde van Helwerd.

Amen.

Zingen : *Lied 534*

DIENST VAN HET ANTWOORD

Collecte

Gebeden

Onze Vader

Slotlied : *Lied 909: 1, 2*

Zegen